

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURASI
HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI
KURASHISH DEPARTAMENT

“RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIY
XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI TO‘PLAMI

FUQAROLAR PLASTIK KARTALARI KIBRXAVFSIZLIGINI TA’MINLASH
TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH” (MY CARD MOBIL ILOVASI)

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

*Elektron nashr. 329 sahifa.
2026-yil, fevral.*

Bosh muharrir:

Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Nasimov Rashid

Muharrir:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih:

Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner:

Egamberdiyev Elyor

Tahrir hay'ati:

1. Mo'minov Bahodir (hay'at raisi)	12. Xamza Eshankulov (O'zbekiston)
2. Rashid Nasimov (hay'at raisi o'rinbosari)	13. Iles Xujayarov (O'zbekiston)
3. Marat Raxmatullayev (O'zbekiston)	14. Mexriddin Raximov (O'zbekiston)
4. Muxammadjon Musaev (O'zbekiston)	15. Murodjon Sultanov (O'zbekiston)
5. O'tkir Xamdamov (O'zbekiston)	16. Bekmurodov Ulug'bek (O'zbekiston)
6. Ali Xikmet (AQSh)	17. Alisher Qobilov (O'zbekiston)
7. Dmitriy Rodionov (Rossiya)	18. Iroda Abdullaeva (O'zbekiston)
8. Dilnoza Muhammadieva (O'zbekiston)	19. Burova Ekaterina (Rossiya)
9. Gayrat Ishanxodjaev (O'zbekiston)	20. Xodiyeva Gulmira (O'zbekiston)
10. Nodir Rahimov (O'zbekiston)	21. Sultonboyeva Munira (O'zbekiston)
11. Akmal Abdusalomov (J. Koreya)	

Jamoatchilik kengashi:

1. Gul Tokdemir (Turkiya)	8. Olga Dzyabenko (Ispaniya)
2. Umid Axmedov (Daniya)	9. Stefani Estlund (Lyuksemburg)
3. Marko Porta (Italiya)	10. Sanjar Iskandarov (O'zbekiston)
4. Xristo Beloov (Bolgariya)	11. Aydos Sarsembayev (Qirg'iziston)
5. Muxriddin Muhitdinov (J.Koreya)	12. Svetomir Vasilev (Bolgariya)
6. Boshtyan Brumen (Sloveniya)	13. Pap Solt (Vengriya)
7. Bibigul Koshoeva (Qirg'iziston)	

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MOLIYA SOHASINING INNOVATSION RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	7
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Mamadyarovna Go'zal Norboyevna	
MOLIYAVIY INKLYUZIYA VOSITALARI ORQALI CHEKKA HUDUDLARDA IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISH MEXANIZMLARI.....	13
Eshov Mansur Po'latovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BOSH PROKURATURA HUZURIDAGI IQTISODIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISH DEPARTAMENTI FAOLIYATI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI O'RNI.....	20
Babadjanov Atxam Axmadjanovich	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ.....	26
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA XIZMATINING FISKAL FAOLIYATIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI. 32	
Farxodov Farrux Furqatovich, Toshpo'lotova E'zoza Latifjonovna	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI QISQARTIRISH YO'LLARI	38
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA BOJXONA TO'LOVLARINI UNDIRISHNI RAQAMLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI	43
Pardayev To'liqin Nasirovich	
QARZ MUNOSABATLARINI RAQAMLASHTIRISH: IQTISODIY VA HUQUQIY MUNOSABATLARDAGI AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	47
Quramboev Jamshid Rashid o'g'li	
EVALUATING THE EFFICIENCY OF COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN USING A MULTIPLE LINEAR REGRESSION MODEL.....	50
Rakhimberdiev Kuvonchbek Bakhtiyorovich	
TASHQI SAVDO OPERATSIYALARIDA DEBITOR QARZDORLIKLARNI BOSHQARISHNING RAQAMLI MODEL VA RISK- MONITORING TIZIMI	56
Tashmuxeimedov Dilmurod Mirabzalovich	
WAYS TO REDUCE THE RISK OF DIGITAL ATTACKS IN BANKING AND GOVERNMENT FINANCIAL SYSTEMS.....	62
M.N. Umarova	
MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH KICHIK BIZNES IQTISODIY XAVFSIZLIGINI MUSTAHKAMLASH OMILI SIFATIDA.....	69
Abduxakimov Eldor Djaloliddinovich	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESDA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING NAZARIY MASALALARI.....	76
Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich	
MAHALLIY GILAM ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH VA IQTISODIY XAVFSIZLIKDA TAHDIDLARNI KAMAYTIRISH YO'LLARI.....	81
Arziyeva Sevinch Shomurot qizi	
TASHQI SAVDODA XATARLARNI KAMAYTIRISHDA SAVDONI MOLIYALASHTIRISH VOSITALARIDAN FOYDALANISH.....	85
Babadjanov Shuhrat Atxamovich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL VA METODOLOGIK ASOSLARI.....	92
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o'g'li	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING METODOLOGIK JIHLTLARI.....	97
Karimov Alibek Valiyevich	
KICHIK BIZNES KORXONALARIDA ISHLAB CHIQUVCHI OMILLARI NOMUTANOSIBLIGINING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRINI BAHOLASH VA UNI BARTARAF ETISH MEXANIZMI.....	102
Kaypnazarova Gulshad Xojamuratovna	
КРИТЕРИИ ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ С ПОМОЩЬЮ SWOT-АНАЛИЗА.....	108
Набиев Бехзод Шавкатович	
TADBIRKORLIK VA KICHIK BIZNESNING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH HAMDA QO'LLAB-QUVVATLASHNING ILMIY-AMALIY JIHLTLARI.....	114
Tashmuxeimedova Yayra Atxamovna, Teshayev Sayimbek	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	120
Toxirova Mushtariybegim Yashnarjon qizi	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA MOLIYAVIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASH STRATEGIYASI	124

Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Umarova Nargiza Xoldarovna

РАЗРАБОТКА ЭФФЕКТИВНОЙ СТРАТЕГИИ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ТЕКСТИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ..... 134

Турсунов Бобир Ортикмирзаевич

KIMYO SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH 141

Tursunxo’jayev Sardor Jamoliddin o’g’li

MAMLUKAT QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI MOLIVAVIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILI 147

Umarova Nargiza Xoldarovna

YENGIL SANOAT KORXONALARI IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI..... 154

Sadriddinova Nigora

RAQAMLI MOLIVAVIY INKLUZIYA VOSITALARI ORQALI TUMANLAR O’RTASIDAGI IJTIMOYIY FARQNI KAMAYTIRISH MODEL..... 162

Xakimov Ziyodulla Ahmadovich, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o’g’li

O’ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING O’RNI 170

Jaloliddinov Anvar Jaloliddin o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH: O’ZBEKISTON BOJXONA ORGANLARI TAJRIBASI 176

Makamov Z.X., Soatov S.S.

RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI XALQARO SAVDODA IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA’MINLASH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH MEKANIZMLARI..... 182

Muxtorov Boburmizro Bahodir o’g’li

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI VA ELEKTRON HISOB-KITOBLARNING YASHIRIN IQTISODIYOT ULUSHINI KAMAYTIRISH MEKANIZMLARI..... 188

Norsafarov Bunyodshoh Muhiddinzoda

PROSPECTIVE INDICATORS FOR MANAGING THE LEGALIZATION OF THE INFORMAL SECTOR AND INFORMAL EMPLOYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 192

Qoraboyev Nuriddin Pardaboy o’g’li

YASHIRIN IQTISODIYOT KO’LAMINI QISQARTIRISHDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO’RSATILAYOTGAN BANK XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING RAQAMLI YO’NALISHLARI..... 196

To’patillayeva Gulnoza Sirojiddin qizi

BIG DATA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA SOLIQ RISKLARINI ANIQLASH VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH IMKONIYATLARI..... 201

Yakubova Nargiza Tursunbayevna, Maxmudov Jasurbek Ulug’bek o’g’li

SOLIQLAR YOKI BOSHQA MAJBURIY TO’LOVLARNI TO’LASHDAN BO’YIN TOVLASH JINOYATI VA UNING MAMLUKAT IQTISODIY XAVFSIZLIGIGA TA’SIRI..... 208

Axmedov Zafar Bozorboyevich

DAVLATLARNING IQTISODIY JINOYATCHILIKKA QARSHI KURASHDAGI XALQARO HAMKORLIGI: XALQARO TASHKILOTLAR, FATF STANDARTLARI VA AMALIY MEKANIZMLAR..... 213

Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

IQTISODIY JINOYATLARNI ANIQLASH VA ULARGA QARSHI KURASHISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYALARNING O’RNI .. 221

Faxridinov Zafarjon Faxridin o’g’li, Tursunov Bobir Ortikmirzayevich, Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA AHOLINING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI 226

Azlarova Mushtariybegim Abror qizi

RAQAMLI TO’LOV TIZIMLARI XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDA DAVLAT INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARINING ROLI..... 232

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Azlarova Aziza Axrorovna

MOLIVAVIY SAVODXONLIK TUSHUNCHASI VA UNING IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O’RNI..... 238

Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AHOLI MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH BO’YICHA XORIJIY ILMIY YONDASHUVLAR TAHLILI 244

Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Muzaffarova Dilbar Mamlatif qizi

MAHALLIY OLIMLAR TADQIQOTLARIDA MOLIVAVIY SAVODXONLIK VA BANK XIZMATLARI MASALALARI 251

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi

BANK PLASTIK KARTALARI VA SHAXSIY HISOB RAQAMLARINI NAZORAT QILISH TIZIMINING NAZARIY ASOSLARI..... 258

Azlarova Aziza Axrorovna, Sattorova Nasiba G’anijon qizi

AUTENTIFIKATSIYA SXEMALARINI TAHLIL QILISH VA ULARNING AFZALLIKLARI HAMDA KAMCHILIKLARI..... 265

Ahmedova Nilufar Shukratovna, Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna PLASTIK KARTALAR XAVFSIZLIGIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI MAVJUD KIBRXAVFSIZLIK TAHDIDLARI TAHLILI	272
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLARDA PLASTIK KARTALAR VA RAQAMLI TO'LOVLAR XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH TAJRIBALARI: FINTECH PLATFORMALARINING QIYOSIY TAHLILI VA MYCARD MOBIL ILOVASINI TAKOMILLASHTIRISH BO'YICHA TAVSIYALAR	278
Kurbonbekova Mohichehra Turobjonovna, Mashrapova Sabina Turobjonovna AHOLI MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA IJTIMOY TARMOQLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA INDIKATORLARI	285
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna AHOLINING MOLIYAVIY SAVODXONLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI	292
Eshpulatova Muazzam Barnoyevna МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ	298
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ЦИФРОВОЙ ЗРЕЛОСТИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЙ УЗБЕКИСТАНА.....	305
Назарова Гулчехра Нурмухамбетовна MOLIYAVIY INKLIZIYADA KIBRXAVFSIZLIKNING O'RNI VA UNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: BANK MOBIL ILOVALARI MISOLIDA.....	313
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISHDA SOLIQ SAVODXONLIGINING O'RNI	318
Irgashev Anvar Farxodovich RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ALTERNATIV KREDIT SKORING TIZIMLARINING AHAMIYATI	322
Lazizbek Ravshanov Baxtiyor o'g'li THE ECONOMIC ESSENCE OF LABOR AND ITS INTERPRETATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS	325
Nomozov Ilhomjon Ziyadullah ugli O'ZBEKISTON KORXONALARIDA BIZNES JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH AMALIYOTINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	328
Qarshiyeva Moxinur Olim qizi THE ROLE OF RITUALS IN ATTRACTING TOURISTS.....	331
Freshta Qayoumi O'ZBEKISTONDA REKREATIONS TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY O'ZIGA XOS JIHATLARI.....	333
Po'latova Mavluda Sanjar qizi O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TARMOQLAR KESIMIDA INVESTITSIYA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	336
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIDAN O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI AMALIYOTIDA FOYDALANISH IMKONIYATLARI VA RIVOJLANISH MUAMMOLARI	340
Valijonov X.A. IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA KICHIK SANOAT ZONALARIDAGI KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGI MASALALARI	344
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich KIMYO SANOATI KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA UNI OSHIRISHNING MAKRO DARAJADAGI TAHLILI	347
Suyarov Shahzod Salim o'g'li INVESTITSIYON MUHITNI SAMARALI BOSHQARISHDA INNOVATSION OMIL TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	350
To'rayev Jasurali To'rayevich SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING IQTISODIY MEXANIZMI: DH-ROI-EM MODEL ASOSIDA	353
Omonov Olim Murodullaevich	

РИСКИ ЛИКВИДНОСТИ ПРИ ОБЕСПЕЧЕНИИ ТРАНСГРАНИЧНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ.....	355
Садыков Азиз Миршарапович	
THE ROLE OF TECHNOLOGY IN RESTAURANTS AND ENHANCING OFFERINGS FOR TOURISTS.....	358
Freshta Qayoumi	
INVESTITSIYA FAOLLIQI MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIK OMILI SIFATIDA	360
Islamov Anvar Ashirqulovi	
ASSESSING DIGITAL MATURITY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: AN INTEGRATED FRAMEWORK APPROACH	363
Berdiyev Temurbek Makhmudullo ugli	
SANOAT TARMOG'INI IQTISODIY RIVOJLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	363
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
CHANGES IN TEXTILE INDUSTRY OUTPUT AND THE FACTORS INFLUENCING IT	367
Xushvaqtov Shuhrat Abduraufovich	
TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY HISOBOTI AUDITINING NAZARIYMETODOLOGIK ASOSLARI	371
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TIJORAT BANKLARI AUDITINING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI VA HOZIRGI HOLATI.....	373
Ibragimov Nodirbek Baxodir o'g'li	
KAM XARAJATLI TASHUVCHILAR MODELINING MOHIYATI	376
Suyunov Alisher	
O'ZBEKISTONDA EKOLOGIK MEHMONXONALAR FAOLIYATINING SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA HORIIYIY TAJRIBANI QO'LLANILISHI.....	379
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ТУРИЗМЕ КАК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦИИ СПРОСА И ПРЕДЛОЖЕНИЯ.....	382
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH.....	385
M. M. Abdurahmanova	
ERKIN IQTISODIY ZONA ISHTIROKCHILARIGA BERILGAN SOLIQ IMTIYOZLARI	389
Davlayev G'olib Ashurovich	
KIMYO SANOATI KORXONALARIDA YASHIL TRANSFORMATSIYA VA RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI	392
Xaydarova Kamola Axinjanovna	
ERKIN IQTISODIY ZONALARDA FAOLIYAT YURITUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI ZAMONAVIY INFRATUZILMA BILAN TA'MINLASHNING HUQUQIY VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	395
Davlayev G'olib Ashurovich	
O'ZBEKISTONDA QURILISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA INSTITUTIONAL ISLOHOTLAR	398
Asadova Maftuna Sa'dullayevna	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	401
Xolikov S.X.	
YASHIL IQTISODIYOTNI MOLIVALASHTIRISH ORQALI IQTISODIYOT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	404
S.X. Xolikov	
DAROMADLAR VA XARAJATLARNI BOSHQARISH KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	408
Aymuxammedova Amina Kakajanovna	
QISHLOQ XO'JALIGI AGROTEKNOLOGIYALARINI MOLIVALASHTIRISH AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH	411
Jolibekov Vladimir Baxtiyarovich	

TOWARDS A GREEN ECONOMY IN UZBEKISTAN: REGIONAL DEVELOPMENT AND ENVIRONMENTAL CHALLENGES	413
Khakimdjanova Surayyo Khabibullayevna	
TOWARD RESPONSIBLE HYDROCARBON DEVELOPMENT: SUSTAINABILITY AND ENVIRONMENTAL ACCOUNTABILITY.....	417
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
MINTAQAVIY IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING INSTITUTIONAL MECHANISMS	420
Islamov Anvar Ashirqulovich	
O'ZBEKISTON SANOAT TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASI.....	423
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING ONLAYN XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XALQARO TAJRIBASI	427
Jumaniyozova M. Y.	

TIJORAT BANKLARINING ONLAYN XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING XALQARO TAJRIBASI

Jumaniyozova M. Y.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti

E-mail: m.jumaniyozova@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada tijorat banklarining onlayn (masofaviy) xizmatlari samaradorligini oshirish borasidagi ilg'or xalqaro tajriba tahlil qilinadi. AQSH, Buyuk Britaniya, Xitoy, Janubiy Koreya, Singapur va Estoniya kabi mamlakatlarda raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish yo'nalishlari, ochiq banking (Open Banking), sun'iy intellekt, Big Data, biometrik identifikatsiya hamda neobanklar faoliyati o'rganiladi. Tahlil natijalari asosida O'zbekiston tijorat banklarida xalqaro tajribani qo'llash bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banki, onlayn bank xizmatlari, raqamli banking, mobil banking, ochiq banking, fintech, neobank, sun'iy intellekt, kibexavfsizlik, moliyaviy inklyuziya.

Аннотация. В данной статье анализируется передовой международный опыт повышения эффективности онлайн-услуг коммерческих банков. Рассматриваются направления развития цифровых банковских услуг в США, Великобритании, Китае, Южной Корее, Сингапуре и Эстонии, а также открытый банкинг, искусственный интеллект, большие данные, биометрическая идентификация и деятельность необанков. На основе результатов анализа разработаны научно-практические предложения по применению международного опыта в коммерческих банках Узбекистана.

Ключевые слова: коммерческий банк, онлайн-банковские услуги, цифровой банкинг, мобильный банкинг, открытый банкинг, финтех, необанк, искусственный интеллект, кибербезопасность, финансовая инклюзия.

Abstract. This article analyses advanced international experience in improving the efficiency of online (remote) services provided by commercial banks. It examines the main areas of digital banking development in countries such as the United States, the United Kingdom, China, South Korea, Singapore, and Estonia, including Open Banking, artificial intelligence, Big Data, biometric identification, and the activities of neobanks. Based on the findings, scientific and practical recommendations are developed for applying international experience in the commercial banking sector of Uzbekistan.

Keywords: commercial bank, online banking services, digital banking, mobile banking, Open Banking, fintech, neobank, artificial intelligence, cybersecurity, financial inclusion.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotining raqamlashuvi bank tizimining faoliyat ko'rsatish modelini tubdan o'zgartirmoqda. Agar an'anaviy bank modeli mijozga xizmat ko'rsatishni bank filiallari orqali tashkil etishga asoslangan bo'lsa, zamonaviy sharoitda bank xizmatlarining asosiy qismi masofaviy internet-banking, mobil ilovalar, chat-botlar va boshqa raqamli kanallar orqali ko'rsatilmoqda. Xalqaro konsalting kompaniyalarining hisob-kitoblariga ko'ra, rivojlangan mamlakatlarda bank operatsiyalarining 90 foizdan ortig'i raqamli kanallar orqali amalga oshirilmoqda, filiallarga tashrif esa yildan-yilga kamayib bormoqda.

Onlayn bank xizmatlarining samaradorligi deganda, birinchidan, bank uchun operatsion xarajatlarning pasayishi va daromadlilikning oshishi, ikkinchidan, mijoz uchun xizmatdan foydalanish qulayligi, tezligi, xavfsizligi va arzonligi tushuniladi. Shu ma'noda, samaradorlikni oshirish masalasi ham bank menejmenti, ham davlat regulyatorlari uchun ustuvor vazifa hisoblanadi.

O'zbekistonda ham so'nggi yillarda bank tizimini isloh qilish va raqamlashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son «2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni hamda «Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida banklarning masofaviy xizmatlarini rivojlantirish, raqamli banklar va fintech ekotizimini shakllantirish vazifalari belgilangan [1]. Ushbu sharoitda ilg'or xalqaro tajribani o'rganish va milliy amaliyotga moslashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Onlayn bank xizmatlari samaradorligi masalalari xorijiy iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. B. King o'zining «Bank 4.0» asarida kelajak banki filialsiz, to'liq raqamli platforma ko'rinishida bo'lishini asoslab bergan. K. Skinner raqamli bankni texnologiya kompaniyasi sifatida qarash zarurligini ta'kidlaydi. D. Chaffey va F. Ellis-Chadwick elektron xizmatlar sifatini baholashda foydalanuvchi tajribasi (UX) va mijozlar ehtiyojini qondirish ko'rsatkichlarining ustuvorligini ko'rsatib o'tgan [2–4].

Mahalliy iqtisodchi olimlarning ishlarida ham banklarning masofaviy xizmatlarini rivojlantirish, to'lov tizimlarini takomillashtirish va raqamli transformatsiya masalalari o'rganilgan bo'lib, ularda O'zbekiston bank tizimida raqamli xizmatlar ulushining o'sishi ijobiy baholanadi. Shu bilan birga, rivojlangan mamlakatlar amaliyotiga nisbatan xizmatlar assortimenti, xavfsizlik darajasi va innovatsion yechimlarni rivojlantirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar mavjudligi qayd etiladi.

Onlayn bank xizmatlari mijozlarga vaqt va xarajatlarni tejash, bank operatsiyalarini tezkor bajarish hamda moliyaviy xizmatlardan foydalanish qulayligini oshirish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, ular banklar uchun operatsion xarajatlarni kamaytirish, xizmatlar qamrovini kengaytirish va raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omili hisoblanadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi bank tizimining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatmoqda.

Tadqiqotimizda bir necha rivojlangan davlatlarning bank tizimini ko'rib chiqamiz va ularning onlayn bank xizmatlarini qiyosiy tahlil qilamiz. Natijalar 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval.

Xorijiy banklarda onlayn xizmatlarning qiyosiy tahlili¹

Mamlakat	Asosiy onlayn xizmatlar	O'ziga xos jihatlari
AQSH	Mobil banking, internet banking, onlayn to'lovlar, kartalarni boshqarish, kredit xizmatlari	Sun'iy intellekt, Open Banking, biometrik autentifikatsiya va yuqori darajadagi kiberxavfsizlik.
Buyuk Britaniya	Mobil ilovalar, Open Banking, onlayn to'lovlar, jamg'arma va investitsiya xizmatlari	PSD2 talablari asosida ochiq bank tizimi, API integratsiyasi va mijoz ma'lumotlarini himoyalash.
Xitoy	Superilovalar (WeChat Pay, Alipay), QR-to'lovlar, mobil banking, investitsiya xizmatlari	Raqamli ekotizim, sun'iy intellekt, Big Data va kundalik xizmatlarning yagona platformada jamlanishi.
Janubiy Koreya	Mobil banking, internet banking, real vaqt to'lovlari, davlat xizmatlari bilan integratsiya	5G texnologiyalari, AI, blokcheyn va yuqori sifatli raqamli infratuzilma.

1-jadval ma'lumotlari rivojlangan mamlakatlar tijorat banklarida onlayn xizmatlarning rivojlanish darajasi va ustuvor yo'nalishlarini qiyosiy tahlil qilish imkonini beradi. Tahlil natijalariga ko'ra, barcha mamlakatlarda mobil banking, internet-banking va masofaviy moliyaviy xizmatlar bank faoliyatining asosiy tarkibiy qismiga aylangan. Shu bilan birga, har bir mamlakat raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishda o'zining iqtisodiy, texnologik va institutsional xususiyatlaridan kelib chiqib, turli yondashuvlarni qo'llamoqda.

AQSH banklari onlayn xizmatlarni rivojlantirishda omnikanal (omnichannel) yondashuvni qo'llaydi. Bunda mijoz mobil ilova, veb-sayt, aloqa markazi yoki filial orqali murojaat qilganidan qat'i nazar, yagona va uzluksiz xizmat ko'rsatish tajribasiga ega bo'ladi. Yirik banklar, jumladan, JPMorgan Chase, Bank of America va Wells Fargo raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga har yili milliardlab dollar investitsiya kiritmoqda. Xususan, Bank of Americaning sun'iy intellekt asosidagi Erica virtual yordamchisi mijozlarning moliyaviy savollariga javob berish, xarajatlarni tahlil qilish va shaxsiy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini yaratmoqda. AQSH tajribasining muhim jihatlari yana biri Zelle banklararo tezkor pul o'tkazmalari tizimi hamda FedNow real vaqt rejimidagi to'lov infratuzilmasining joriy etilganidir. Ushbu tizimlar onlayn to'lovlarning tezkorligi va samaradorligini sezilarli darajada oshirdi. Shu bilan birga, Big Data texnologiyalaridan foydalanish orqali mijozlarning moliyaviy xulq-atvori tahlil qilinib, ularga shaxsiylashtirilgan bank mahsulotlari va xizmatlari taklif etilishi onlayn xizmatlar samaradorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi.

Buyuk Britaniya Open Banking konsepsiyasini amaliyotga tatbiq etishda yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. 2018-yildan boshlab PSD2 talablari asosida banklar mijoz roziligi bilan hisob ma'lumotlarini standartlashtirilgan API orqali uchinchi tomon provayderlariga taqdim etmoqda. Mazkur yondashuv fintech ekotizimining rivojlanishini jadallashtirib, moliyaviy xizmatlar bozorida raqobatni kuchaytirish, innovatsion mahsulotlarni kengaytirish hamda xizmatlar sifati va samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Revolut,

¹ Manba: Muallif tomonidan xalqaro tajriba asosida tuzilgan.

Monzo va Starling Bank kabi neobanklar masofaviy bank xizmatlarini rivojlantirishda muhim o'rin egallaydi. Ularning raqamli biznes modeli operatsion xarajatlarni sezilarli darajada kamaytirib, mijozlarga tezkor va qulay xizmatlar ko'rsatish imkonini yaratmoqda. Natijada ushbu jarayon an'anaviy banklarni raqamli transformatsiyani jadallashtirishga va mijozlarga yo'naltirilgan innovatsion xizmatlarni keng joriy etishga undamoqda.

Xitoy tajribasi bank xizmatlarini keng qamrovli raqamli ekotizimga integratsiya qilish bilan ajralib turadi. WeChat Pay va Alipay kabi superilovalar orqali to'lovlar, investitsiyalar, sug'urta va boshqa moliyaviy xizmatlarning yagona platformada taqdim etilishi mijozlarga kompleks va uzluksiz xizmat ko'rsatish imkonini bermoqda. Janubiy Koreya esa yuqori tezlikdagi raqamli infratuzilma, 5G texnologiyalari, sun'iy intellekt va blokcheyn yechimlarini bank amaliyotiga samarali joriy etish orqali real vaqt rejimidagi xavfsiz va innovatsion moliyaviy xizmatlarni rivojlantirishda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi.

Janubiy Koreya rivojlangan raqamli infratuzilma va internet texnologiyalari asosida to'liq raqamli bank xizmatlarini muvaffaqiyatli rivojlantirgan mamlakatlardan biridir. Xususan, KakaoBank soddalashtirilgan masofaviy identifikatsiya, mobil platformalar va ijtimoiy tarmoqlar bilan integratsiyalashgan xizmatlari orqali qisqa muddatda keng mijozlar bazasini shakllantirdi. Mazkur model raqamli bank xizmatlarining ommalashuvi va samaradorligini oshirishda muhim omil bo'ldi. Biometrik autentifikatsiya va mobil identifikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi onlayn bank operatsiyalarining xavfsizligini ta'minlash, firibgarlik xavfini kamaytirish hamda mijozlarga qulay va ishonchli raqamli xizmatlar ko'rsatishga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda tijorat banklarining raqamli transformatsiyasi mobil texnologiyalarni keng joriy etish, Open Banking, sun'iy intellekt, API integratsiyasi, biometrik autentifikatsiya hamda yuqori darajadagi kiberxavfsizlik tizimlarini rivojlantirish asosida amalga oshirilmoqda. Mazkur tajribalar O'zbekiston bank tizimida raqamli xizmatlarni takomillashtirish, mijozlarga yo'naltirilgan innovatsion mahsulotlarni kengaytirish va banklarning xalqaro raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim metodologik hamda amaliy ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xalqaro tajriba tahlili shuni ko'rsatadiki, tijorat banklarining onlayn xizmatlari samaradorligi yakka texnologik yechimlar bilan emas, balki texnologiya, biznes modeli, kadrlar salohiyati va tartibga solish muhitini qamrab oluvchi tizimli yondashuv orqali ta'minlanadi. Ushbu tajribani O'zbekiston sharoitiga moslashtirish yuzasidan quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

Ochiq banking standartlarini bosqichma-bosqich joriy etish. Markaziy bank tomonidan yagona API standartlari ishlab chiqilishi va yirik banklarning mijoz roziligi asosida ma'lumot almashinuvi yo'lga qo'yilishi fintech ekotizimi rivojiga turtki beradi.

Tezkor to'lovlar tizimini rivojlantirish va transchegaraviy integratsiya. Milliy tezkor to'lov infratuzilmasini kengaytirish hamda uni qo'shni mamlakatlar tizimlari bilan bog'lash pul o'tkazmalari samaradorligini oshiradi.

Sun'iy intellekt va Big Data asosidagi skoring hamda antifrod tizimlarini joriy etish. Bu kreditlash jarayonini tezlashtirish, kredit riskini aniqroq baholash va onlayn kanallarda firibgarlik xavfini kamaytirishga xizmat qiladi.

Biometrik va raqamli identifikatsiya infratuzilmasini mustahkamlash. Masofadan hisob ochish va yuridik ahamiyatga ega raqamli imzo amaliyotini kengaytirish onlayn xizmatlar qamrovini oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son "2020–2025-yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4811025>
2. King, B. (2018). Bank 4.0: Banking Everywhere, Never at a Bank. Wiley.
3. Skinner, C. (2014). Digital Bank: Strategies to Launch or Become a Digital Bank. Marshall Cavendish International (Asia).
4. Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice (7th ed.). Pearson.
5. Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Malhotra, A. (2005). E-S-QUAL: A multiple-item scale for assessing electronic service quality. *Journal of Service Research*, 7(3), 213–233. <https://doi.org/10.1177/1094670504271156>
6. Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340. <https://doi.org/10.2307/249008>

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SUN'IY INTELLEKT

Ilmiy elektron jurnal

(MAXSUS SON)

Bosh muharriri: Mo'minov Baxodir Boltaevich

Bosh muharrir o'rinbosari: Nasimov Rashid

Muharrir: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Musahhih: Ulug'ova Baxtiniso Norpulatovna

Dizayner: Egamberdiev Elyor

“Raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt” jurnali 23.10.2020-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№1124 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

